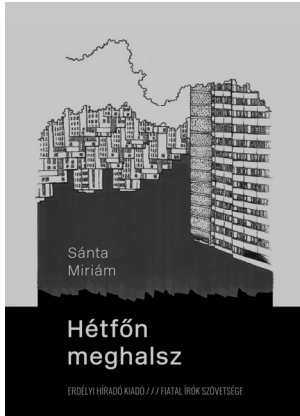

HERCEG LILLA

„Nem ismerek más színeket”

SÁNTA MIRIÁM: HÉTFŐN MEGHALSZ

Erdélyi Híradó Kiadó
Kolozsvár, 2019
76 oldal, 2600 Ft

”

2019-ben jelent meg Sánta Miriám első verseskötete *Hétfőn meghalsz* címmel. A kolozsvári születésű fiatal költő FISZ könyvek sorozatában közreadott vékonyka (76 oldalas) kötete rövidege ellenére komoly témákat feszeget, és mindezt mélységek és magasságok bejárásával együtt teszi meg.

A tartalom könnyed mivoltának lehetőségét már a borítóóra vetett első pillantás kizárja, mind a színhasználattal (fekete, halványzürke, vérvörös), mind a tízeletes panellakások megjelenítésével. A végtelen számban ismétlődő mintára felhúzott lakóépületek egyhangúsága nyomasztóan hat, ezzel együtt félreérthetetlen utalás a szovjet blokkra, Kelet-Európára, amit a belső borítón olvasható, mottóként funkcionáló kétsoros versrészlet is alátámaszt („Európa itt épül, mondja egy fehér tábla. / Túlmagyarázod, mondja mellette a fa.”). A betontömbök között mégis lombosak a fák, a sablon-épületekkel körülzárt térben is van élet, legalábbis erre és egy egyéni látásmódra is következtetni enged a száznyolcvan fokkal elforgatott grafika. A száznyolcvan fokos fordulat alatt egy kifelé fordulást, kitekintést is kell értenünk, ugyanis a versek bővelkednek a közéleti kérdésekre történő reflektálásokban, úgy, mint a szelektív hulladékgyűjtés vagy a budapesti metróban megjelenő kék plakátok (*Hétfőn meghalsz*).

A kötet hátoldalán Horváth Benji rövid összegzése mutat rá arra, hogy Sánta Miriám versei nem adnak megnyugvást, ehelyett kilép(tet)nek a komfortzónából. Több versben is találkozhatunk disztópikus témával (pl. *Kétezer után*, *Autópályá*), a legkiemelkedőbbben a *Psalmus cyberneticus* fejezi ki egy negatív jövőkép milyenségét, a toporzékoló gyermekkel és robotikus végtagokkal szembeállítva a természeti környezetet, növény- és állatvilágot, illetve ezek pusztulását a kollektív tudattalannal együtt, mindezt a bibliai zsoltárookra tett utalás foglalja keretbe. A versekben megjelenik a saját halál motívuma. A saját halál a legvégső határ, a lehetetlen előhívása. Heidegger egzisztenciális analitikája a „halálhoz viszonyuló lét” összefüggésében mint a jelenvalólét „legsajátabb

létlehetőségét” értékelte. Ez a „legsajátabb létlehetőség” Sánta Miriám verseiben többféle módon is megvalósul, a lírai én bagolyként zuhan a szakadékba (*Bagoly*), illetve elég az ölelésben (*Dal egy kisebb testről*). A kötet térpoétikája egészen különös, számos versben a test válik bejárható terré, szabad mozgásnak vagy csak egyszerű pásztázásnak adva lehetőséget, pl. a *Célba ér* egy bogár mozgását követi, ahogy a nyitott szemem végighalad, afféle fordított helyzetét adva egy bogár eltaposásának. Az *Amilyen lehet* tárgyilagosan szemléli végig a testet, kívülről és belülről is, pusztá alakítható felületként kezelve azt:

„...És vágatsz bele réseket, és hadd folyjon a vér,
ha az téged felszabadít.
És szúrj bele fémekeket,
ha az téged felszabadít...”

Szerkezetét tekintve a kötet három ciklusra oszlik (*Fallal szemben, Se kelet, se nyugat, Kódot a kódnak*). Az első és második ciklus azonos számú versből épül fel, a harmadik ciklus viszont rövidebb. Ennek ellenére a kompozíció nagyon is egységes, minden ciklus egy-egy cím nélküli verssel indít, ezáltal egyszerre kibővítik az adott szakasz elnevezését, és be is tagozódnak a ciklus címe alá. A szerző elmondása szerint ezek a cím nélküli versek utólag találták meg a helyüket, a versek megírásakor nem kötetkompozícióban gondolkozott. Az első ciklusban a személyes hangvétel érvényesül, a második aktuális, közéleti kérdéseket vet fel, a harmadik az elmúlást, a megsemmisülést tematizálja.

A második, vagyis a középen elhelyezkedő versciklus a *Se kelet, se nyugat* az Európán belüli elhelyezkedést igyekszik pozicionálni. Ez az pozicionálás érthető akár földrajzi, akár politikai-ideológiai értelemben is. Sánta Miriám verseiben a behatárolás tulajdonképpen egy elhatárolódás, a szövegekből kibontakozó Európa valójában se Kelethez, se Nyugathoz nem tartozik. Már a versciklus indításában megjelenik a gyökértelenség, a sehová nem tartozás motívuma, amit a kétezres évek jellemző tárgyainak felsorolása követ (tégla-telefonok, arab kendők, kínai farmerek, mp3-lejátszók). Érdekességük, hogy „keleti” és „nyugati holmi” egyaránt része volt a korszak nélkülözhetetlen kiegészítőinek, az egyébként néhány ezer forintért beszerezhető áruk szembeállítódnak a torinói lepellel és a leomló ikertornyokkal, utóbbiak egy összehasonlíthatatlanul magasabb történelmi regisztert nyitnak meg (*Kétezer után*). A *Szobor, 1902* Fadrusz Jánost szólítja meg, a műtermében készült szoborból lép elő a történelmi múlt, korszakokon átívelve:

„...Fadrusz János, tudod-e, hogy fémed magába szívta
a bevonulók patkódobogását, az orosz bakancsok
csoszsanásait, románok, magyarok és cigányok érintéseit...”

A körkörös, magába záródó autópálya egyértelműen határozza meg a helyet („...Építs körkörös autópályát ott, ahol / nincs se kelet, se nyugat. Vezess körbe...” – *Autópálya*). A *Schengen három hangra* Belgrádjá pedig egy olyan (kül)városi képet mutat, aminek paneltömbjeivel könnyen tud azonosulni a kelet-európai tekintet, annak ellenére is, hogy a meghúzott schengeni határon kívül helyezkedik el.

„...Akik itt járunk a tízemeletesek között
Nyaranta felforrósodik a kulcs a nyakunkban

És a vashintákról lepattogzott olajfesték
Becsúszik a körmünk alá...”

Figyelemre méltó a szövegek kapcsolata a zenével. A kötetben találkozhatunk dalformával (*Dal egy kisebb testről*), illetve az *Entrópia empátia* lüktetésével számomra rapszöveggént is megállná a helyét, ahogy a *Formák* is, pattogós és nyelvtörőt idéző szóhasználata miatt. Ugyanakkor több vers is idéz dalszövegekből (pl. a *Próbafülke* Soundgarden-idézete mottóként nyitja meg a szöveget), a *Hall of fame* afféle tisztelgés a rockzenészek előtt, akikből mára már csak a YouTube-on visszanezhető koncertfelvételek maradtak („...vastag egyenes farmerikben / mind meghalnak a gyönyörű férfiak...”), illetve utalás történik egy-egy lemezre, pl. az *Év végén* visszatekintésével, ahol a kötet zárásaként megérkezünk a jelenbe: „...Itt van és felébreszt a huszonegyedik század.”

A *Hétfőn meghalsz* egy erőteljes és egyedi hangú első megszólalás. Szabadjára engedi az indulatokat, nem fojtja el a szorongást, de a szubjektivitás mellett teret enged társadalmi kérdéseknek is. Ha más színekre nem is kezdünk el vágyakozni Sánta Miriámtól, új szövegekre annál inkább.

